

ROLUL CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI ÎN MECANISMUL DE PROTECȚIE ÎMPOTRIVA INAȚIUNILOR AUTORITĂȚILOR PUBLICE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Mariana BOICO,
doctorandă, USM

SUMAR

Autorul analizează posibilitățile de depășire a unor inacțiuni ale autorităților statului în soluționarea problemei sistemice („structurale”), care prezintă motivul pentru adresare la Curtea Europeană a Drepturilor Omului în chestiuni similare. Se efectuează o analiză a mecanismul de identificare a „problemelor sistemice” și se oferă o analiză a implementării practice a metodologiei hotărârilor-pilot, care obligă statele membre să ia măsuri pentru rezolvarea acestor probleme. Sunt cercetate sarcinile CtEDO, folosind procedura de hotărâre-pilot, precum și cadrul legal care definește mecanismul și consecințele adoptării hotărârilor-pilot.

Cuvinte-cheie: *inacțiunea autorităților statului, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, dreptul constituțional la apărare, dreptul la executarea hotărârilor judecătorești, Convenția pentru protecția drepturilor omului și libertățile fundamentale, „hotărâri-pilot”, probleme sistemice, căi de atac efective.*

Pe 4 noiembrie 1950, la Roma a fost semnată Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale (în continuare – Convenția), care a intrat în vigoare pe 3 septembrie 1953 (Republica Moldova a ratificat Convenția în 1998[2]). Cu toate acestea, unele state, în ciuda ratificării și forței juridice prioritare a acesteia, arată inacțiune cu privire la punerea în aplicare a normelor statuate.

Pe 21 ianuarie 1959, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (denumită în continuare CtEDO) a organizat prima sa întâlnire la Strasbourg, căreia i s-a încredințat misiunea de a examina plângerile individuale și inter-statale de încălcarea drepturilor prevăzute de Conven-

THE ROLE OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS IN THE PROTECTION MECHANISM AGAINST THE INACTIONS OF PUBLIC AUTHORITIES OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

SUMMARY

The paper analyzes the ECHR case practice on the efficiency of the body to implement the right of Moldavian citizens to enforce the enacted court decisions as a constitutional guarantee of judicial protection. The objective of the paper is analyzing the possibilities to overcome the non-feasance of Republic of Moldova authorities on solving this system problem serving a basis to address the ECHR on similar cases. The author researches the mechanism of identifying structural issues and analyzes the implementation of the methods of pilot judgements which obliged states to take measures to solve the problems. The research concerns the ECHR tasks to use the procedure of pilot judgements and legal framework determining the mechanism and consequences of taking pilot judgements. The analysis also concerns the causes determining the application of such judgements by the ECHR with the major one being limited resources and possibilities of the ECHR in the condition of the growing number of individual complaints.

Key-words: *non-feasance of public authority, ECHR, constitutional right to judicial protection, right to implementing final and binding court decision, European Convention on Human Rights, pilot judgements, systemic problem, efficient remedies.*

ție. Astfel, în esență, CtEDO, de la înființare, a fost creată ca un mecanism de asigurare a eficacității Convenției la nivel internațional.

Așadar, numărul de cazuri pendinte înaintate către CtEDO la situația din 31 octombrie 2019 este de 60,150

[18]. Majoritatea cazurilor (aproximativ 60%) sunt foarte similare și au la baza adresării inacțiunile autorităților statului la rezolvarea unei probleme sistemice („structurale”), care a servit drept temelie pentru adresarea la Curte.

Adoptarea unei hotărâri în care se constată cel puțin o încălcare a Convenției Europene a Drepturilor Omului sau a unei decizii de radiere a cauzei de pe rol în baza unei reglementări amiabile implică, în temeiul art. 46 din Convenție, inițierea unei proceduri de supraveghere a executării hotărârilor și a deciziilor pronunțate de către Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei.

La 6 februarie 2008, Comitetul de Miniștri a adoptat Recomandarea CM/Rec(2008)2 privind metodele eficiente care urmează a fi implementate la nivel național în vederea executării rapide a hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului, iar la 11 martie 2008, Comitetul de Miniștri a adoptat un Document de Informare cu privire la achitarea sumelor acordate cu titlu de satisfacție echitabilă [17].

Potrivit prevederilor lit.b) din Recomandarea Comitetului de Miniștri CM/Rec(2008)2, Guvernul are obligația de a adopta măsuri cu caracter individual de remediere a încălcărilor constatate de către CtEDO și să implementeze măsuri cu caracter general menite să prevină încălcări similare pe viitor.

Măsurile cu caracter individual pot fi:

- achitarea compensațiilor și/sau
- redeschiderea procedurilor la nivel național pentru a repara erorile judiciare;
- executarea unor măsuri și instrucțiuni speciale dispuse de către Curte în cazuri izolate (eliberarea persoanelor deținute ilegal, restituirea titlurilor de proprietate, reexaminarea cauzelor penale etc.).

Constatăm că asemenea măsuri sunt necesare pentru soluționarea definitivă a unui caz separat.

Potrivit prevederilor pct. 5 din Hotărârea Guvernului Nr. 889 din 20.07.2016 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la procedura de executarea hotărârilor și deciziilor Curții Europene a Drepturilor Omului, măsurile cu caracter individual privind achitarea sumelor bănești se execută de către Ministerul Finanțelor, indiferent de faptul dacă legea bugetului de stat pentru anul în curs prevede sau nu mijloace în acest scop [3].

Măsurile cu caracter general, la rândul lor, au drept scop de a preîntâmpina eventualele încălcări ulterioare ale Convenției și de a înlătura anumite probleme sistemice identificate de către Curte în hotărârile sale, urmare a adoptării unei abordări defectuoase în soluționarea unei cauze specifice.

În special, măsurile cu caracter general impun adoptarea sau modificarea anumitor acte normative, a documentelor de politici, instituirea sau schimbarea de

practici, întreprinderea unor măsuri cu caracter instituțional, elaborarea de studii și analize relevante, măsuri de instruire, precum și diseminarea cât mai largă a jurisprudenței CtEDO.

Odată ce raportul juridic, se naște, în primul rând, între stat și individ, primul nivel la care trebuie să fie realizată protecția drepturilor omului – cel național. Astfel, statul este obligat să elaboreze și să aplice normele interne privitoare la drepturile omului.

Prin intermediul CtEDO, au fost create mecanisme care au scopul de a promova interpretarea și aplicarea uniformă a prevederilor acestora cu scopul îndeplinirii angajamentelor asumate de către statele membre. Drept consecință, politicile interne și externe ale statelor în domeniul protecției dreptului omului se unifică: violarea drepturilor omului pe plan național implică violarea drepturilor omului în plan european. Nu există drept al omului decât atunci când un regim juridic este organizat astfel încât dreptul să fie protejat printr-o acțiune în justiție.

Curtea poate fi sesizată cu o cerere de oricare persoană fizică, oricare organizație neguvernamentală sau oricare grup de particulari care se pretind a fi victimă a încălcării, de către unul din statele contractante, a drepturilor recunoscute de Convenție. De regulă, victima încălcării trebuie să probeze că a suferit un prejudiciu real.

În martie 2011, Curtea a introdus art. 61 în Regulamentul Curții. Articolul clarifică modul în care aceasta soluționează potențialele încălcări sistemice sau structurale ale drepturilor omului. Noul articol reglementează „procedura hotărârii-pilot”, care are ca obiect cazurile în care o disfuncționalitate sistemică și structurală existentă în statul pârât a provocat sau poate provoca formularea unor cereri similare în fața Curții. Luând în considerare experiența dobândită de Curte în aplicarea acestei proceduri în raport cu diverse state și în diverse situații, noul articol instituie un cadru normativ clar pentru hotărârile-pilot [22].

Cauzele aflate sub supravegherea Comitetului de Miniștri se clasifică în grupuri sau se examinează separat, ele fiind clasificate în două proceduri distincte de supraveghere, *id est* într-o *procedură standard*, pentru cauzele care nu prezintă o problemă stringentă în raport cu respectarea drepturilor omului, statele reclamate având o marjă largă de apreciere cu privire la modul de implementare, și într-o *procedură avansată*, care se referă la anumite probleme sistemice și serioase, necesitând o atenție sporită din partea statelor și a Comitetului de Miniștri. Acesta din urmă adoptă *rezoluții finale* de încetare a supravegherii, dacă este convins că statul reclamat și-a executat pe deplin obligațiile care îi revin în baza Articolului 46 din Convenție, sau adoptă *decizii preliminare* cu recomandări pentru autoritățile statului reclamat, care, în viziunea sa, ar fi necesare și sufi-

ciente pentru a considera că o anumită cauză a fost executată în modul corespunzător.

Pentru identificarea așa-numitor „probleme sistemice”, care stau la baza cazurilor repetate, o metodologie a hotărârilor-pilot a fost pusă în practică din 2004, ceea ce a obligat statele să ia măsuri pentru rezolvarea acestor probleme. Potrivit lui Erik Fribergh, secretar-cancelar la CtEDO, „sintagma „problemă sistemică” a căpătat o semnificație specială atunci când se iau în considerare cazurile de plângeri ale încălcării Convenției. Atunci când Curtea Europeană folosește această expresie într-o hotărâre, statul este conștient de faptul că Curtea nu se ocupă doar de subiectul unui dosar separat” [623].

A.Kovler, judecător la CtEDO(1999–2012), citează ca exemplu problema privării tuturor drepturilor electorale ale condamnaților închiși în Marea Britanie. „În urma unei hotărâri a Marii Camere în speța *Hirst împotriva Regatului Unit (nr.2)* [20], Parlamentul a refuzat să modifice legea. Ulterior, Curtea a primit 2.500 de plângeri similare și a fost nevoită să adopte o hotărâre-pilot *Greens și MT împotriva Marea Britanie*[19]. Această hotărâre a rămas definitivă la 11 aprilie 2011, termenul acordat autorităților britanice pentru introducerea propunerilor legislative a expirat la 11 octombrie 2011. Acest termen a fost prelungit cu o perioadă ce expiră la 6 luni de la pronunțarea hotărârii Marii Camere în cauza *Scoppola (nr. 3) împotriva Italiei* [21], în care reclamantul s-a plâns de faptul că a fost decăzut definitiv din dreptul de vot în urma condamnării sale la pedeapsa detenției pe viață pentru omor. Soluționarea cererilor îndreptate împotriva Marii Britanii a fost menținută suspendată, cel puțin până la 30 septembrie 2013, în așteptarea deciziei Comitetului Miniștrilor, care supraveghează adoptarea legii privind dreptul de vot al deținuților (publicată de Marea Britanie pe 22 noiembrie 2012).

Astfel, „hotărârile-pilot” îndeamnă că, atunci când Curtea constată existența unei încălcări sistemice a Convenției, poate, într-o hotărâre-pilot, să solicite statului pârât despăgubirea daunelor cauzate tuturor solicitanților potențiali prin luarea de măsuri generale, în loc de a emite decizii separate pentru fiecare caz specific. Dacă problema sistemică și măsurile simultane sunt menționate doar pentru a ilustra poziția juridică a Curții, cu siguranță, o astfel de decizie nu poate fi percepută ca una pilot.

Considerăm că introducerea hotărârilor-pilot în practica CtEDO se datorează, în primul rând, resurselor și oportunităților limitate în fața unui număr considerabil de reclamații individuale, care sunt bazate pe problematici comune.

Spre deosebire de procedura obișnuită, misiunea Curții, atunci când utilizează procedura de hotărâre-pilot, nu se reduce doar la o încălcare a convenției, ci este una mai largă – identificarea problemei sistemice

și oferirea instrucțiunilor și termenului strict întru eliminarea problemei identificate.

Prin urmare, „hotărârile-pilot”, prin natura lor juridică, spre deosebire de hotărârile obișnuite ale Camerei sau ale Marii Camere, conțin dispoziții directe către statul pârât pentru luarea măsurilor de caracter general întru eliminarea problemei structurale, care duce la încălcări repetate.

Un aspect important al adoptării hotărârilor-pilot este posibilitatea amânării examinării unor cazuri similare pentru o anumită perioadă de timp. Însă Curtea oferă o astfel de amânare în cazul în care statul pârât se angajează să ia măsuri urgente la nivel național pentru punerea în aplicare a hotărârii-pilot. Cu toate acestea, în interesul justiției, Curtea are dreptul să reia examinarea cazurilor suspendate.

Hotărârea-pilot nu intră în vigoare imediat după adoptarea sa. Conform art. 43 și 44 din Convenție, o hotărâre emisă de Camera Curții poate fi atacată în termen de trei luni de la data hotărârii unei Camere, orice parte în cauză poate, în cazuri excepționale, să solicite retrimiterarea cauzei în fața Marii Camere. Un colegiu din cinci judecători ai Marii Camere acceptă cererea atunci când cauza ridică o problemă gravă privind interpretarea sau aplicarea Convenției ori a Protocoalelor sale, sau o altă problemă gravă cu caracter general. În cazul în care colegiul acceptă cererea, Marea Cameră se pronunță asupra cauzei printr-o hotărâre. După ce hotărârea-pilot devine definitivă, ea este trimisă Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, care supraveghează punerea în aplicare a acesteia.

Recomandarea Rec(2004)6 a Comitetului de Miniștri către statele membre privind îmbunătățirea resursurilor interne [7], conține propuneri privind necesitatea soluționării problemelor sistemice de îmbunătățirea căilor de atac interne. Paragraful 3 al prezentei Recomandări prevede că „îmbunătățirea resursurilor interne disponibile va avea, cel mai probabil, efecte atât cantitative cât și calitative asupra volumului de muncă al Curii:

- pe de o parte, volumul cererilor de examinat trebuie redus: mai puțini reclamanți se vor simți obligați să-și prezinte cauza la Curte, dacă examinarea plângerilor lor de către autoritățile interne este suficient de aprofundată;
- pe de alt parte, examinarea cererilor de către Curte va fi facilitată dacă examinarea fondului cauzelor este făcut anterior de o autoritate internă, mulțumită îmbunătățirii remediilor naționale.

Până în prezent, în privința Republicii Moldova a fost pronunțată o hotărâre-pilot – *Olaru și alții împotriva Moldovei* și o hotărâre quasi-pilot – *Șișanov împotriva Republicii Moldova*, care au generat implementarea unor remedii efective pe plan național.

În speța *Olaru și alții împotriva Republicii Moldova* a fost evidențiată problemă structurală: legislația Republicii Moldova în materia locuințelor sociale acorda privilegii unei largi categorii de persoane. Cu toate acestea, din cauza subfinanțării cronice a autorităților locale, hotărârile definitive prin care se acorda dreptul la locuință socială erau rareori executate. În această cerere, șase resortisanți se plâneau că hotărârile judecătorești prin care li se acorda o locuință socială nu fuseseră executate.

Hotărând suspendarea tuturor cererilor similare, Curtea a solicitat Republicii Moldova să instituie, în termen de șase luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, o cale de atac efectivă în cazurile de neexecutare sau executare cu întârziere a hotărârilor definitive privind locuințele sociale și să acorde, în termen de un an de la data rămânerii definitive a hotărârii, despăgubiri tuturor persoanelor care au fost victime ale neexecutării și care sesizaseră Curtea anterior acestei hotărâri.

În urma acestei hotărâri-pilot, guvernul Republicii Moldova a întreprins o reformă legislativă și a introdus prin *Legea privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești* [6], în luna iulie 2011, o cale nouă de atac referitoare la neexecutarea hotărârilor definitive și durata excesivă a procedurilor de executare.

În speța *Șișanov împotriva Republicii Moldova* [8] s-a constatat aparența de probleme sistemice și obligarea, astfel, la introducerea la nivel național a remediilor preventive și compensatorii pentru relele condiții de detenție.

Potrivit materialelor speței, reclamantul Valeriu Șișanov, cetățean al Federației Ruse, născut în anul 1952, se află în prezent în detenție în Federația Rusă. Cazul se referă la plângerile sale despre condițiile inadecvate de detenție și cenzurarea corespondenței în penitenciar. În 1992, reclamantului i-a fost amputat un picior, actualmente el purtând o proteză. În 1996, Valeriu Șișanov a fost reținut de către autoritățile moldovenești și plasat în detenție. În mai 1997, a fost condamnat la 25 ani închisoare pentru evadarea din locurile de privațiune de libertate, procurarea și păstrarea munițiilor, a dispozitivelor și a substanțelor explozive, sustragerea munițiilor și substanțelor explozive, șantaj cu amenințări cu moartea și răpire, precum și tentativă de omor.

Valeriu Șișanov a fost deținut în mai multe penitenciare din Republica Moldova, în special – în Penitenciarul nr. 6 din Soroca, Penitenciarul nr. 5 din Cahul și Penitenciarul nr. 1 din Taraclia. În octombrie 2010, fiind deținut în Penitenciarul nr. 12 din Bender, a scris o cerere către Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Scrisoarea i-a fost restituită după ce a fost expediată la o adresă greșită. În februarie 2014, reclamantul a fost transferat într-un penitenciar în Federația Rusă.

Invocând articolul 3 din Convenție – „Interzicerea torturii și tratamentelor inumane și degradante”, reclamantul s-a plâns despre condițiile inumane din penitenciarele din Republica Moldova. De asemenea, în temeiul articolului 8 din Convenție, s-a plâns despre cenzurarea corespondenței sale în unele din penitenciare.

Curtea a menționat că, anterior, de mai multe ori a examinat aspectul remediilor naționale în ceea ce privește condițiile rele de detenție în Republica Moldova și de fiecare dată a constatat că remediile sugerate de Guvern nu sunt eficiente în ceea ce privește persoanele deținute, întrucât acestea nu oferă o posibilitate de a pune capăt condițiilor de detenție inumane și degradante.

Drept consecință, Curtea Europeană s-a referit asupra fiecărui capăt de plângere invocat de către reclamant cu privire la deținerea sa în condiții inumane în diferite locuri de detenție, concluzionând că suferința și dificultățile cu care s-a confruntat reclamantul au depășit nivelul de suferință inerent detenției și a constatat încălcarea articolului 3 din Convenție. În ceea ce privește articolul 8 din Convenție, Curtea a conchis că autoritățile naționale nu au întreprins măsuri adecvate în situația reclamantului pentru a asigura respectarea cerințelor legale în vigoare privind corespondența deținuților cu autoritățile internaționale.

Elementul-cheie al hotărârii în cauza lui Valeriu Șișanov constituie considerațiunile Curții Europene cu privire la aplicarea articolului 46 din Convenție. Curtea a subliniat că problemele constatate în prezenta cauză sunt frecvente în sistemul penitenciar din Republica Moldova (*supraaglomerare, igienă necorespunzătoare și lipsa asistenței adecvate*) și, pentru ameliorarea situației, autoritățile statale urmează să ia măsuri în vederea instituirii la nivel național a unor remedii preventive și compensatorii adecvate pentru a elimina relele condiții de detenție. Curtea a notat că este la discreția Statului să instituie acele remedii pe care le consideră adecvate pentru sistemul său de drept, dar a reiterat că un asemenea remediu este necesar și trebuie să întrunească minimum de criterii de eficacitate.

Pe 29 noiembrie 2018, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea Nr. 163 din 20.07.2017 pentru modificarea și completarea unor acte legislative [4] prin care, în art.II pct. 2, a statuat că Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122/2003[1] (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 248-251, art. 699), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează: la articolul 385 – alineatul (4) va avea următorul cuprins:

„(4) Dacă, în cursul urmăririi penale sau judecării cauzei, s-au constatat încălcări care au afectat grav drepturile inculpatului ce derivă din calitatea procesu-

ală a inculpatului, instanța examinează posibilitatea reducerii pedepsei inculpatului drept compensare pentru aceste încălcări”.

Totodată, prezentul articol a fost completat cu alineatele (5) și (6) cu următorul cuprins:

„(5) În cazul constatării încălcării drepturilor privind condițiile de detenție, garantate de art. 3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, reducerea pedepsei se va calcula în felul următor: două zile de închisoare pentru o zi de arest preventiv.

(6) În cazul în care condamnatul s-a aflat în arest preventiv, în condițiile specificate la alin. (5), nu mai puțin de 3 luni până la numirea cauzei spre judecare, la stabilirea, în calitate de pedeapsă principală, a muncii neremunerată în folosul comunității, a amenziilor sau a privării de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate, acesta este liberat de executarea pedepsei de către instanța de judecată”.

În situația dată, începând cu 20 decembrie 2017, statul a asigurat tuturor persoanelor din Republica Moldova un remediu efectiv.

Ulterior, la 29 noiembrie 2018, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr. 272 pentru modificarea unor acte legislative [5], prin care, în art. 1 pct.3, a stabilit că Codul de procedură penală al Republicii Moldova [1], cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează: Codul se completează cu articolele 473²–473⁴:

- **Articolul 473²** – Plângerea împotriva administrației instituției penitenciare referitoare la condițiile de detenție care afectează grav drepturile condamnatului sau ale prevenitului.
- **Articolul 473³** – Examinarea plângerii referitoare la condițiile de detenție care afectează grav drepturile condamnatului sau ale prevenitului și sarcina probațiunii.
- **Articolul 473⁴** –Soluția instanței de judecată.

Astfel, din 1 ianuarie 2019, au intrat în vigoare modificări ale Codului de procedură penală care prevăd introducerea unui nou remediu preventiv și compensatoriu pentru a se plânge de condițiile de detenție. În prezent, deținuții pot să apeleze la soluția oferită de Codul de procedură penală.

La 28 martie 2019, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a pronunțat decizii în cauzele:

- *Baban și alții împotriva Republica Moldova* [11];
- *Bulgacov și alții împotriva Republica Moldova* [12];
- *Cobâlceanu și alții împotriva Republica Moldova* [9];
- *Filat și alții împotriva Republica Moldova* [16];
- *Codreanu și alții împotriva Republica Moldova* [14];
- *Grigoraș și alții împotriva Republica Moldova* [10];
- *Talambuța și alții împotriva Republica Moldova* [15].

Reclamanții citați *supra*, s-au plâns în fața Curții în baza Articolului 3 din Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, invocând condițiile materiale inadecvate de detenție și, în unele cereri, lipsa asistenței medicale corespunzătoare, precum și lipsa unui remediu efectiv pentru realizarea drepturilor lor.

Făcând referire la decizia în cauza *Iurie Draniceru împotriva Republica Moldova* [13] și având în vedere noul remediu preventiv și compensatoriu pentru condițiile inadecvate de detenție, instituit în Republica Moldova în baza Legii nr. 163 și a Legii nr. 272 pentru modificarea Codului de procedură penală, Curtea a considerat că, în principiu, acesta ar putea remedia în mod adecvat încălcările Convenției provocate de anumite condiții precare de detenție. Cu toate acestea, Curtea subliniază că această concluzie nu va prejudicia în niciun fel o eventuală reexaminare, după caz, a chestiunii cu privire la eficiența remediei respectiv în funcție de deciziile pronunțate de către instanțele naționale și a executării lor efective. Totodată, s-a păstrat competența de ultim control cu referire la plângerile formulate de către eventualii reclamanți care vor epuiza căile de recurs interne disponibile.

De asemenea, Curtea a considerat că noul remediu, instituit prin Legile nr. 163 și nr. 272, este adoptat în conformitate cu criteriile enunțate în hotărârea *Șișanov împotriva Republicii Moldova* și că ar putea fi considerat *a priori* efectiv pentru contestarea condițiilor inadecvate de detenție în Republica Moldova. În rezultat, Curtea a declarat cererile reclamanților inadmisibile din cauza neepuizării remediei naționale în acest sens.

Astfel, în lumina celor expuse *supra*, reținem un rol de influență majoră a Curții în promovarea și aplicarea mecanismelor de protecție împotriva inacțiunilor autorităților publice, în special – în identificarea celor mai grave probleme sistemice din Republica Moldova în domeniul executării hotărârilor judiciare care au intrat în vigoare și în domeniul condițiilor inumane de detenție.

Referințe bibliografice:

1. Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Nr.122-XV din 14 martie 2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr.104-110. În vigoare din 12 iunie 2003.
2. Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950, ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr.1298 din 24.07.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr.54-55/502.
3. Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului cu privire la procedura de executare a hotărârilor și deciziilor Curții Europene a Drepturilor Omului. Nr. 889 din 20.07.2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 232-244.
4. Legea Republicii Moldova privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești. Nr. 87 din 21.04.2011. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2011, nr. 107-109.
5. Legea Republicii Moldova pentru modificarea și completarea unor acte legislative. Nr. 163 din 20.07.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr. 364-370.
6. Legea Republicii Moldova pentru modificarea unor acte legislative. Nr. 272 din 29.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 462-466.
7. Recomandarea Rec(2004)6 a Comitetului de Miniștri către statele membre privind îmbunătățirea recursurilor interne (adoptată de Comitetul de Miniștri la data de 12 mai 2004, la cea de-a 114-a sesiune).https://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2013/12/CM_2004_6.pdf (vizitat la 20.11.2019).
8. *Affaire Shishanov contre République de Moldova*. CEDH, 15 septembre 2015, définitif 15.12.2015. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?l=001-157341> (vizitat la 20.11.2019).
9. *Décision Dionisie Cobilceanu contre la République de Moldova*. Requête no 72239/16 et 12 autres requêtes. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?l=001-192331> (vizitat 07.11.2019).
10. *Décision Evghenii Grigoraș contre la République de Moldova*. Requête no 25435/18 et 4 autres requêtes. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?l=001-192225> (vizitat 24.11.2019).
11. *Décision Igor Baban contre la République de Moldova*. CEDH, Requête no 3282/12 et 31 autres requêtes. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?l=001-192327> (vizitat 24.11.2019).
12. *Décision Ion Bulgacov contre la République de Moldova*. Requête no 54187/15 et 41 autres requêtes. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?l=001-192328> (vizitat 18.11.2019).
13. *Décision Iurie Draniceru contre la République de Moldova*. Requête no 31975/15. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?l=001-191541> (vizitat 16.11.2019).
14. *Décision Maric Codreanu contre la République de Moldova*. Requête no 22927/09 et 23 autres requêtes. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?l=001-192311> (vizitat 13.11.2019).
15. *Décision Leonid Talambuța contre la République de Moldova*. Requête no 23151/09 et 11 autres requêtes. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?l=001-192313> (vizitat 28.11.2019).
16. *Décision Vladimir Filat contre la République de Moldova*. Requête no 11657/16 et 4 autres requêtes. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?l=001-192329> (vizitat 12.11.2019).
17. Recommendation CM/Rec(2008)2 of the Committee of Ministers to member states on efficient domestic capacity for rapid execution of judgments of the European Court of Human Rights (Adopted by the Committee of Ministers on 6 February 2008 at the 1017th meeting of the Ministers' Deputies). <https://www.coe.int/en/web/human-rights-intergovernmental-cooperation/echr-system/recommendation-on-execution-judgments> (vizitat 14.11.2019).
18. Requête spendantes devant une formation judiciaire (31.10.2019). https://www.echr.coe.int/Documents/Stats_pending_month_2019_BIL.pdf (vizitat 11.11.2019).
19. *Case of Greensand M.T. v. The United Kingdom*. ECHR, 23 November 2010. <http://hudoc.echr.coe.int/fre-press?l=003-4306526-5151000> (vizitat 17.11.2019).
20. *Case of Hirst v. The United Kingdom* (No. 2). ECHR, 6 October 2005. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?l=001-70442> (vizitat 14.11.2019).
21. *Case of Scoppola v. Italy* (No. 3) (126/05), Grand Chamber judgment of 22 May 2012 <http://hudoc.echr.coe.int/eng-press?l=003-3401775-3817005> (vizitat 20.11.2019).
22. Rules of Court, 9 September 2019, Strasbourg. https://www.echr.coe.int/Documents/Rules_Court_ENG.pdf (vizitat 14.11.2019).
23. Uncorrected Transcript Of Oral Evidence, Tuesday 13 March 2012, Sir Nicolas Bratza And Erik Fribergh. https://www.parliament.uk/documents/joint-committees/human-rights/jchr_transcript_13_march_2012_uncorrected.pdf (vizitat 17.11.2019).

